

МОВНІ ПОМИЛКИ В ТЕКСТАХ ДОКУМЕНТІВ

Покотиленко О. І., Гапонова Л. Є.

*Національна металургійна академія України,
Україна. Дніпро*

Мовні помилки виникають унаслідок незнання укладачем текстів документів мовних норм української мови. Помилка є відхиленням від мовних норм. Мовна норма – це загально визнана сукупність засобів, що вважаються правильними та зразковими на певному історичному етапі. Розглянемо деякі з них.

– “з...до”:2020-2021рр. На жаль, часто періоди позначаються: “з... по”. Прийменник “по” у цьому випадку вживати неправильно. Також простежується неправильне скорочення слів “рік, роки”: р.р. – таке скорочення є неправильним, у множині слово “роки” потрібно скорочувати “рр.”

– “згідно з” і “відповідно до”. Ці конструкції неправильно вживати “згідно до, згідно..., відповідно з, відповідно...”, оскільки “згідно з” передбачає використання Орудного відмінка (ким? чим?), а “відповідно до” – Родового відмінка (кого? чого?). Тому правильно вживати “згідно з наказом” або “відповідно до наказу”.

– “Порядок денний”. Це словосполучення має низку неправильних варіантів: “Повістка денна”, “Порядок дня”, “Перелік питань засідання...” тощо;

– “наступний, подальший, такий”. Замість зазначених правильних варіантів часто вживають кальку з російської мови “слідуючий”;

– “навчальний”. На жаль, поширеним є вживання русизму “учбовий”, а також скорочення “вуз”, що утворене від російського “высшее учебное заведение”. Це є порушенням норм української мови. Правильно вживати “вищий навчальний заклад” або “внз”;

– “їх”, “їхній”. Це різні слова. “Їх” – це особовий займенник “вони”, вжитий у формі Родового чи Знахідного відмінків, що відповідає на питання “кого?”, а “їхній” – це присвійний займенник, що відповідає на питання “чий?”

– “колишній”. Русизм “бувший” вживати неправильно: колишній співробітник, колишній декан;

– “я вважаю”. Неправильно ототожнювати “я рахую” і “я вважаю”. “Я вважаю” можна замінити “на мою думку” та под. “Я рахую” вживається, якщо йдеться про лічіння: я рахую (підраховую) кількість присутніх.

– “варто, необхідно, потрібно, треба”. Неправильно замінювати ці слова русизмом “слід”: варто зазначити..., необхідно зауважити... та под. В українській мові є слово “слід”, проте це термін криміналістичної науки;

– “правильний” і “вірний”. Це різні слова. Вірним може бути собака, друг, чоловік (дружина), кохання;

– “взяти участь, брати участь”. Неправильно вживати “приймати участь”, оскільки це є калька з російської мови. Проте слово “приймати”

правомірно вживати в інших словосполученнях: прийняти (ухвалити) рішення, прийняти документи, прийняти журнал зі столу;

– використання повторюваних у тексті ключових слів має бути однаковим. Неправильно в одному тексті вживати різні синоніми, потрібно обрати одне слово: відсоток або процент, фактор або чинник та под.;

– використання повторюваних у тексті скорочень має бути однаковим. Неправильно в одному тексті вживати різні скорочення: років і рр., О.І. Покотиленко і О. Покотиленко);

– “їдеться”. Неправильним є вживання “мова йде”. Правильно вживати одне зі слів “у доповіді йдеться про...”, “тут мова про...”;

– “українською”. Неправильно “переклад на українську, на англійську, доповідь на українській”, потрібно “переклад українською, англійською, доповідь українською (мовою)”;

– “дякую Вам, вибачте мені”. Особові займенники (Ви, ви, я...) в цих словосполученнях мають форму Давального відмінка (кому?). Неправильно вживати “дякую Вас, вибачте мене”;

– “ознаки”, “риси”. Це різні слова. Слово “риси” вживається, якщо йдеться про характер людини чи її обличчя: риси характеру, риси обличчя. “Ознаки” вживається як синонім до слів “особливості” або “суттєві відмінності”: основні ознаки наукового стилю;

– “протягом, впродовж”. Це взаємозамінні слова: протягом навчального року, впродовж навчального року. Слова “протягом, впродовж” є прийменниками і не змінюють своєї форми. Тому неправильно вживати “на протязі навчального року”, оскільки це калька з російської мови, а слово “протяг” в українській мові має інше значення (це різкий струмінь повітря, що продуває приміщення крізь щілини чи відчинені вікна, двері, які розташовані одне проти одного).

Отже, розглянуті помилки в текстах документів, висвітлюють порушення різних мовних норм української мови. На жаль, вони є досить поширеними в сучасному справочинстві. Тому необхідно пам’ятати, що неправильно вживане слово засвідчує не лише некомпетентність укладача документа, а й суттєво може змінити значення тексту, що в справочинстві неприпустимо.